

gemeentelijke distributiediensten georganiseerd¹, waarvan het rijk 85% van de kosten zou dragen.² Voorts had, om te beginnen, elke inwoner een rijksdistributiekaart uitgereikt gekregen, maar deze telde slechts 26 bonnen. Zouden voor vijf artikelen wekelijkse rantsoenen vastgesteld worden waarvoor men dan telkens één bon zou moeten inleveren, dan zou men in de zesde week met die kaart al vastlopen. Deze eerste rijksdistributiekaart was dan ook slechts een voorzorgsmaatregel. Economische Zaken had de distributie anders en grondiger opgezet.

De bonnen die recht zouden geven op de aankoop van een distributieartikel en die men bij elke winkelier in de betrokken branche zou kunnen presenteren, zouden voor veelvuldig aan te kopen artikelen (levensmiddelen) tot bonkaarten verenigd worden; die bonkaarten zou men stuk voor stuk kunnen betrekken op vertoon van een z.g. distributie-stamkaart: daarin zou dan telkens in een bepaald vakje een stempel worden geplaatst. Het uitreiken van die distributie-stamkaarten die alle ingevuld waren aan de hand van de gegevens der bevolkingsregisters, was van de lente van '39 af voorbereid en vond plaats in de laatste maanden van dat jaar. Vastgesteld was voorts, dat de winkeliers de bonnen die zij van het publiek zouden ontvangen, op vellen zouden plakken; die vellen dienden zij op te zenden naar het Centraal Distributiekantoor. Daar zouden de bonnen geteld worden: op grond van die telling zouden de winkeliers (die in eerste instantie van elk distributie-artikel een voorschot-voorraad zouden ontvangen) opnieuw bevoorraad worden. Ook hier werd dus 'de wielervedstrijd geneutraliseerd': een winkelier zou niet meer *nieuwe* voorraad krijgen dan hij *oude* bonnen ingeleverd had.

Zo was dus alles gereed – het wachten was op de schaarste.

Op 11 oktober '39 werd suiker het eerste artikel dat, zoals het heette, 'op de bon kwam', een maand later volgden (doch slechts voor twee maanden) de erwten. Het suikerrantsoen was zo ruim dat het Centraal Distributiekantoor na afloop van de achtste distributieperiode van twee weken uit het gehele land nog maar 93% van de corresponderende bonnen ontving,³ anders gezegd: 7% van de bonnen voor suiker was niet ingewisseld; van de bonnen voor erwten werd in de eerste distributieperiode (vier weken in november en december) slechts 63% gebruikt.⁴ Waarom dan toch die distributie? 'De inwerkingstelling' was, aldus minister Steenberghe na de oorlog, 'niet alleen geschied omdat wij een beetje krap begonnen te zitten' (dat gold alleen voor suiker), 'maar ook om de proef te nemen of het systeem werkte.'⁵

¹ *Nota econom. verded.* II, p. 110. ² *Nota econom. verded.* I, p. 65. ³ *Nota econom. verded.* III, p. 77. ⁴ A.v. ⁵ Getuige M. P. L. Steenberghe, *Enq.*, dl. II c, p. 308.